

SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÉ REPUBLIKY

Částka 104

Rozeslána dne 22. prosince 1997

Cena Kč 20,70

O B S A H:

311. Vyhláška Ministerstva zemědělství o chovu a využití pokusných zvířat

311

VYHLÁŠKA

Ministerstva zemědělství

ze dne 4. prosince 1997

o chovu a využití pokusných zvířat

Ministerstvo zemědělství stanoví podle § 29 zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění zákona č. 162/1993 Sb., (dále jen „zákon“):

HLAVA I BLIŽŠÍ PODMÍNKY CHOVU A VYUŽITÍ POKUSNÝCH ZVÍŘAT

ODDÍL PRVNÍ

PODMÍNKY PRO CHOVNÁ, DODAVATELSKÁ A UŽIVATELSKÁ ZAŘÍZENÍ

§ 1

Objekty a prostory chovných, dodavatelských a uživatelských zařízení

(1) Chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení vykonávají podle zákona činnost chovatelů v objektech nebo prostorech nebo na stanoveném území. Uživatelská zařízení vykonávají tuto činnost podle schváleného

projektu, který určuje záměry, metodiku nebo standardní operační postup provedení a ukončení pokusů, (dále jen „projekt pokusů“).

(2) Za objekty se považují budovy nebo plochy vymezené jako výběhy, voliéry a nádrže, vybavené pro chov a využití pokusných zvířat (dále jen „zvířata“) se systémy chovu:

- a) *otevřeným*, při němž vstup i výstup zvířat, osob i materiálu je bez bariéry, při dodržení veterinárních a hygienických opatření,
- b) *bariérovým*, při němž prostor pro zvířata je oddělen od vnějšího prostředí a vstup a výstup zvířat, osob a materiálu je možný pouze způsobem zajišťujícím ochranu před průnikem nežádoucích vlivů z vnějšího prostředí,
- c) *izolátorovým*, při němž prostor pro zvířata je trvale a úplně oddělen bariérou od vnějšího prostředí a osob, které se zvířetem manipulují; bariéra zabezpečuje izolaci prostoru, v němž je zvíře chováno, má zvláštní technologické vstupy pro veškerý materiál potřebný pro chov zvířat i provádění pokusů.

(3) K zajištění podmínek chovu a využití zvířat upřesněných provozním řádem, který vypracují chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení a který je souborem personálních, materiálních a technických opatření zabezpečujících provoz se stanovením způsobu kontroly těchto opatření v objektech, dále zajistí

- a) používání materiálů pro zvířata zdravotně nezávadných, nedráždivých a nenarušujících jejich pohodu,
- b) vyloučení přístupu nepovolaných osob,
- c) vybavení pro účinnou dezinfekci při vstupech do prostorů pro zvířata; v bariérových systémech vstup pouze přes propust a přemísťování veškerého materiálu pouze podle stanoveného standardního operačního postupu nebo postupu, podle kterého se zajišťuje, kontroluje a eviduje soubor navazujících úkonů spojených s opakovanou činností související s chovem zvířat, zejména provozem, a využití technologického vybavení (dále jen „technologický postup“),
- d) průběžnou kontrolu technického vybavení včetně automatické signalizace závad, s možností každodenní kontroly zdravotního stavu zvířat a jejich prostředí v bariérových a izolátorových chovech,
- e) dezinfekci, dezinsekcii, deratizaci a při pokusech s radioaktivitou též dezaktivaci, jakož i úklid a čištění prostor, technologického vybavení, nástrojů, náradí, pracovních pomůcek a osobních ochranných prostředků osob dle technologického postupu tak, aby přitom byly vyloučeny pro zvířata dráždivé podněty,
- f) zabezpečení objektu před únikem chovaných zvířat a vniknutím jiných živočichů,
- g) chov pouze takových zvířat, na která bylo pro chovná a dodavatelská zařízení uděleno osvědčení nebo byla pro uživatelská zařízení udělena akreditace, pokud to umožňují zvláštní předpisy,¹⁾
- h) v bariérovém a izolátorovém chovu vybavení vhodným samostatným náhradním zdrojem elektrické energie,
- i) samostatné prostory a stanovení technologického postupu pro skladování a potřebnou technologickou úpravu krmiva, podestýlky a pomůcek,
- j) vybavení prostorů a stanovení technologického postupu pro neškodné ukládání a likvidaci používaných biologických materiálů, pomůcek a odpadů,
- k) prostorové a v případě potřeby i akustické

a optické oddělení jedinců nebo druhů zvířat, které se z jakýchkoli důvodů vzájemně nesnášejí,

- l) provozní oddělení prostorů pro zvířata včetně přístupových chodeb od technologií a provozů, zejména od úpravny vody, strojovny vzduchotechniky, náhradního zdroje energie, expedice, administrativy,
- m) vyčlenění oddělených prostorů pro provádění jednoduchých diagnostických testů, podání látek zvířatům a odběr vzorků v uživatelských zařízeních, která využívají zvířata chovaná jen pro pokusné účely po více generací, definovaná a standardizovaná z hlediska genetického, zdravotního a z hlediska působení zevních faktorů prostředí (dále jen „laboratorní zvířata“); obvyklé druhy jsou uvedeny v příloze č. 1 tabulce 1,
- n) v chovných zařízeních oddělené prostory, v rozsahu nejméně 5 % kapacity chovných prostorů pro zvířata vyžadující mimořádnou péči, zejména o zvířata poraněná nebo nemocná nebo podezřelá z nákazy.

§ 2

Požadavky na prostory pro zvířata

(1) V prostorech uvnitř budov, které jsou trvale určeny k chovu zvířat, chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení zajistí

- a) zabezpečení zoohygienických a hygienických podmínek provozu technologickým vybavením včetně nástrojů a pomůcek odpovídajícím druhu a počtu chovaných zvířat, zabezpečující péči o zvířata a umožňující poskytnout okamžitou první pomoc zvířatům,
- b) aby do těchto prostorů neměly přístup osoby, které jsou stíženy zjevnými příznaky onemocnění přenosných na zvířata, a osoby do nich vstupující používaly pracovní oděv, obuv a další ochranné pomůcky,
- c) vyloučení dráždivých podnětů jako zejména kouře, pachů a toxických plynů, ale i ozdobných předmětů u osob manipulujících se zvířaty,
- d) stavební nebo jiné technologické úpravy a vybavení podle požadavků systému chovu a podmínek projektu pokusů,
- e) k chovu laboratorních hlodavců a jim podobných druhů zvířat chovné nádoby nebo klece o velikosti podle přílohy č. 2 včetně grafů,

¹⁾ Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákonného opatření Předsednictva ČNR č. 347/1992 Sb. a zákona č. 289/1995 Sb.

Zákon č. 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí ČR č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 82/1997 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

- f) prostorové uspořádání boxů nebo stání pro vybrané druhy pokusných zvířat v souladu s přílohou č. 2.

(2) Na vnějších vymezených plochách (výběhy), trvale určených k chovu zvířat, se zabezpečují potřeby a vybavení podle druhů zvířat pro jejich ochranu, jako zejména vhodné přístřeší nebo jiná ochrana před nepříznivými klimatickými vlivy.

§ 3

Skladovací a pomocné prostory

(1) Za skladovací a pomocné prostory se považují samostatné prostory v objektech chovných, dodavatelských a uživatelských zařízení, které jsou určeny zejména ke skladování krmiv,²⁾ podestýlky a ostatního materiálu nebo slouží jako umývárna pomůcek, spojovací chodby, strojovny, bariérové propusti pro osoby a komory pro sterilizaci a prokládání materiálu ve vstupech a výstupech bariérových a izolátorových systémů.

(2) Prostory pro čištění a skladování pomůcek pro zvířata je nutné upravit tak, aby se čisté pomůcky ukládaly odděleně od použitých a zabránilo se jejich kontaminaci.

(3) V případě opakovaného užívání dopravních obalů jsou chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení vybavena samostatnými prostory pro čištění, dezinfekci a pro skladování přepravních klecí, schrán a obalů včetně umývárny.

§ 4

Péče o zvířata

(1) K optimalizaci zdravotního stavu, pohody a hygieny zvířat v chovu (dále jen „péče o zvířata“) chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení podle technologického postupu zabezpečují

- a) nejméně jednou za 24 hodin pravidelnou kontrolu pohody a zdravotního stavu zvířat, funkci technického vybavení a stavu prostředí, v němž jsou zvířata chována, včetně včasného odstraňování závad,
- b) zvýšenou péči o březí samice, samice s mláďaty a mláďata,
- c) navykání zvířat na prostředí a manipulaci s nimi,
- d) způsoby plemenitby laboratorních zvířat tak, aby byla zajištěna jejich produkce, která by splňovala zdravotní, morfologické, mikrobiologické a genetické parametry,
- e) vybavení prostor pomůckami a nástroji pro manipulaci se zvířaty odpovídajícími druhu chovaných zvířat a používané technologii, které nezpůsobují bolest, poranění nebo jiné poškození zvířat,

- f) vybavení prostor vhodnými pomůckami dle schváleného projektu pokusů

1. k zamezení úniku zvířat,
2. k poskytnutí první pomoci,
3. k provedení pokusu a k případnému usmrcení zvířete,
4. ke hře nebo jiné činnosti, zejména u primátů, psů a koček,

- g) označování zvířat a vedení zootechnické evidence.

(2) Zvířata ošetřují a zacházejí s nimi pouze osoby, které jsou k tomu oprávněné a které získaly odbornou způsobilost.

§ 5

Zoohygienické podmínky pro zvířata uvnitř budov

(1) Větrání se provádí tak, aby nevznikl průvan a byla zajištěna průběžná výměna vzduchu

- a) v otevřených systémech nejméně 10krát za hodinu,
- b) v bariérových systémech při plně obsazených prostorech pro zvířata nejméně 15krát za hodinu se stálým přetlakem nejméně 40 Pa,
- c) při snížené koncentraci zvířat o 40 % v bariérových a v izolátorových systémech nejméně 8krát za hodinu.

(2) Prostory pro provádění prací s infekčním a toxickým materiálem jsou uzavřené a oddělené od ostatních prostor a je v nich udržován soustavně podtlak nejméně 20 Pa, pokud ve schváleném projektu pokusů není stanoveno jinak.

(3) Teplota v prostorech pro zvířata se reguluje tak, aby byla zajištěna péče o zvířata podle jejich fyziologických potřeb v souladu s hodnotami uvedenými v příloze č. 2 tabulce 1 nebo podle podmínek stanovených projektem pokusů.

(4) V chovu laboratorních zvířat se potřebná relativní vlhkost vzduchu zajišťuje v rozmezí hodnot pro daný druh a věkovou kategorii podle stanoveného technologického postupu. Relativní vlhkost vzduchu v těchto prostorech pod 30 % a nad 70 % po dobu delší než 48 hodin je považována za nepřiměřené vyvolávání stresových vlivů.

(5) Hodnoty přetlaku a podtlaku se průběžně kontrolují a zaznamenávají nejméně jednou za 24 hodin, hodnoty teploty a relativní vlhkosti se průběžně zaznamenávají a kontrolují nejméně jednou za hodinu; tuto evidenci chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení uchovávají nejméně jeden kalendářní rok.

(6) Při chovu albinotických zvířat nesmí intenzita osvětlení přesáhnout 200 luxů, měřeno 1 m nad úroveň podlahy. Nejnižší intenzita osvětlení v prostorech s ostatními laboratorními zvířaty je 200 luxů. V prosto-

²⁾ Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 194/1996 Sb., kterou se provádí zákon o krmivech.

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 222/1996 Sb., kterou se stanoví metody odběru vzorků, metody laboratorního zkoušení krmiv, doplňkových látek a premixů a způsob uchovávání vzorků podléhajících zkáze.

rech bez přirozeného osvětlení se zabezpečuje rytmus dne a noci umělým osvětlením.

(7) Prostory pro zvířata se izolují od rušivých zdrojů zvuků tak, aby jejich hladina nepřesáhla 60 dB a frekvence nad 20 000 Hz.

(8) K podestýlce se používá pouze suchý bezprašný materiál bez toxických a dráždivých látek a mikroorganismů schopných vyvolat onemocnění. U laboratorních zvířat je kvalita a četnost výměny podestýlky stanovena technologickým postupem.

(9) Signalizační systémy, zejména pro kontrolu činnosti technologického vybavení, vzduchotechniky, zásobování vodou a udržování její kvality v nádržích pro ryby, jakož i pro oznámení vzniku požáru nebo vniknutí nepovolání osob, jsou instalovány tak, aby jejich provoz nerušil pohodu zvířat, a v místech, kde se nacházejí osoby, které zajistí odstranění vzniklých závad.

§ 6

Výživa a napájení

(1) Zvířatům se podává pro ně zdravotně nezávadné plnohodnotné krmivo³⁾ a voda odpovídající způsobu chovu, druhu a využití zvířat. Volný přístup k potravě a napájení se řídí biorytmem zvířat; na změnu krmiva je nutné je postupně navýkat.

(2) Kontrola mikrobiologické čistoty a chemického složení zdroje napájecí vody je prováděna laboratorním vyšetřením nejméně dvakrát ročně. V případech, kdy kvalita napájecí vody musí splňovat zvláštní požadavky vyplývající z nároků daného druhu zvířat, ze systému chovu nebo stanovené projektem pokusů, zabezpečí chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení její vyšetření v souladu s požadavky technologického postupu nebo projektu pokusů; výsledky vyšetření archivuje po dobu nejméně tří let.

(3) Údržba a čištění zásobníků krmiva, krmítek, napáječek, případně napájecích systémů a pomůcek užívaných ke krmení a napájení se řídí technologickým postupem.

§ 7

Preventivní péče o zdraví zvířat

(1) Chovná a uživatelská zařízení zajišťují stálou veterinární péči o zvířata,³⁾ zejména pravidelné preven-

tivní kontroly jejich zdravotního stavu a chovných prostor, o kterých vede záznamy a uchovává je po dobu nejméně tří let.

(2) Četnost kontrol zdravotního stavu laboratorních zvířat v chovných zařízeních je určena pro vybrané druhy v příloze č. 1 tabulce 2.

§ 8

Podmínky ochrany při přemísťování a přepravě zvířat

(1) Do chovných, dodavatelských a uživatelských zařízení lze přemísťovat laboratorní zvířata pouze z chovných, dodavatelských a uživatelských zařízení, kterým bylo uděleno oprávnění Ústřední komise pro ochranu zvířat (dále jen „ústřední komise“). Přemístění ze zahraničí nelze uskutečnit bez označení těchto zvířat způsobem stanoveným zákonem a bez uvedení označení v průvodní dokumentaci.

(2) Po přemístění zvířat do chovných a uživatelských zařízení se jejich chov provozně oddělí vymezením místa, prostoru, času a rozsahu stanoveného klinického a laboratorního vyšetření (dále jen „karan-téna“) v souladu se zvláštními předpisy.⁴⁾

(3) Přemísťovat v chovných, dodavatelských a uživatelských zařízeních a přepravovat mezi chovnými, dodavatelskými a uživatelskými zařízeními lze jen zvířata v dobré kondici, klinicky zdravá z míst prostých nálezů v souladu se zvláštním zákonem⁵⁾ a zvláštními předpisy⁵⁾ se zřetelem na potřeby daného druhu, systémem chovu, místa jejich původu nebo způsobu získávání, za podmínek

a) zabezpečení a uložení přepravních obalů se zvířaty tak, aby se během přemísťování či přepravy nepřevrátily, byly ve svislé poloze dnem dolů a byly zabezpečeny tak, aby z nich nevytékaly nebo nevypadávaly výkaly, napájecí voda, podestýlka nebo jiné předměty a zvířata nebyla vystavena nepřiměřeným otřesům a působení nepříznivých klimatických změn,

b) označení přepravních obalů symboly určujícími přítomnost a polohu zvířat přepravovaných vstojem,

c) umožnění prohlídky zvířat s možností poskytnutí potřebné péče, s výjimkou zvířat z izolátorových

³⁾ Zákon č. 87/1987 Sb., o veterinární péči, ve znění zákona č. 239/1991 Sb. a zákona ČNR č. 437/1991 Sb.

⁴⁾ Zákon č. 87/1987 Sb.

Zákon ČNR č. 108/1987 Sb., o působnosti orgánů veterinární péče České socialistické republiky. Vyhláška Federálního ministerstva zemědělství a výživy č. 118/1987 Sb., o veterinární ochraně státního území. § 23 vyhlášky Federálního ministerstva zemědělství a výživy č. 117/1987 Sb., o péči o zdraví zvířat.

⁵⁾ Zákon č. 222/1946 Sb., o poště (poštovní zákon), ve znění zákona č. 86/1950 Sb. a zákona č. 88/1950 Sb. Zákon č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě.

Vyhláška Ministerstva dopravy č. 127/1964 Sb., o městském přepravním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva dopravy č. 132/1964 Sb., o železničním přepravním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva dopravy č. 133/1964 Sb., o silničním přepravním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva dopravy č. 17/1966 Sb., o leteckém přepravním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Federálního ministerstva dopravy č. 3/1977 Sb., o přepravním řádu lanových drah.

a bariérových chovů přepravovaných v neprůhledných obalech se vzduchovými filtry.

(4) Před přepravou zvířat dopravními prostředky dále odesílatel zajistí

- a) aby současně se zvířaty nebylo přepravováno zboží, které je může poškodit nebo vyvolat nepřiměřené působení stresových vlivů,
- b) oddělení agresivních jedinců a březích samic; z přepravy jsou vyloučeny březí samice, které mají rodit v období přepravy nebo u nichž se porod předpokládá do 48 hodin před zahájením přepravy,
- c) aby nejméně jedenkrát za 12 hodin byla zvířata nakrmena a napojena; u králíků, morčat, potkanů, myší a dalších hlodavců je možno na dobu nejvýše 24 hodin nahradit napájení krmivem s vysokým obsahem vody,
- d) včasné a řádné informování příjemce o podrobnostech přepravy a předpokládané době doručení zásilky.

§ 9

Převzetí a umístění zvířat

(1) Při přijímání zásilky příjemce zkontroluje stav zásilky, zdravotní stav a průvodní dokumentaci zvířat, kterou tvoří dodací list a zpráva odesílatele, ve které je uveden počet a druh odeslaných zvířat, jejich zdravotní stav, pohlaví, hmotnost, původ a způsob označení; u laboratorních zvířat uvedených v příloze č. 1 tabulce 2 též výsledky posledního a předcházejícího laboratorního vyšetření zdravotního stavu, a rozhodne

- a) o převzetí zásilky a poskytnutí péče dodaným zvířatům,
- b) o vrácení zásilky z jiných než zdravotních důvodů, které je možné jen za splnění podmínek pro přemístění a přepravu uvedených v § 8,
- c) při zjištění poranění nebo podezření z onemocnění či nákazy dopravených zvířat o neodkladném přivolání veterinárního lékaře, který zvířatům poskytne odbornou péči a nařídí opatření podle zvláštního zákona⁶⁾ nebo rozhodne ve smyslu § 4 písm. d) a § 5 odst. 2 písm. b) zákona o jejich případném usmrcení.

(2) Při převzetí a umístění zvířat z bariérového nebo izolátorového systému se dodržuje technologický postup těchto systémů.

(3) Zvířata z izolátorového systému se podle podmínek technologického postupu umísťují buď do stejného systému, nebo do bariérového systému.

(4) Zvířata z bariérového systému se umísťují do stejného systému.

(5) Podmínky uvedené v odstavcích 2 až 4 neplatí, jde-li o zvířata určená k pokusům, které netrvají déle než 30 dní od doby, kdy zvířata opustila uvedený systém, a jde-li o zvířata k reprodukci chovu.

ODDÍL DRUHÝ

PODMÍNKY VYUŽITÍ ZVÍŘAT

§ 10

Ochrana zvířat při provádění pokusů

(1) Zárok na živém zvířeti, jeho pozorování nebo manipulace s ním za účelem pokusu a činnost bezprostředně související (dále jen „využití zvířete“) se provádějí pouze v rozsahu a za podmínek stanovených ve schváleném projektu pokusů, a pokud to nevyklučují zvláštní předpisy.¹⁾

(2) Za využití zvířete se nepovažují veterinární preventivní a léčebné úkony a s nimi spojené diagnostické úkony, porážení zvířat nebo jejich označování a chov v záchranných chovech podle zákona a zvláštních předpisů.⁶⁾

(3) Není-li to v rozporu s účelem pokusu, navykají se před jeho zahájením zvířata na nové prostředí. Doba navykání u vybraných druhů je uvedena v příloze č. 2 tabulce 2; u ostatních druhů zvířat je tato doba nejméně pět dní s výjimkou ryb, kde doba navykání činí nejméně tři dny.

(4) K pokusu nelze použít zvířata s klinicky zjevnými příznaky onemocnění, pokud to není součástí schváleného projektu pokusů.

(5) Zneclitlivění nebo jiné metody tlumící bolest se řídí prospěchem zvířete se zřetelem na jeho druh a na účel pokusu.

(6) Prostředky, které způsobují pouze ochrnutí svalů, se nepovažují za prostředky vhodné pro zneclitlivění.

(7) Pokusy na jedincích volně žijících druhů zvířat odchycených v přírodě lze provádět pouze tehdy, nelze-li účelu pokusu dosáhnout na jiném zvířeti. Na ohrožených druzích, které stanoví zvláštní předpisy,¹⁾ lze provádět pokusy pouze tehdy, jde-li o pokusy vedoucí k zachování druhu.

§ 11

Zahájení a ukončení pokusu

(1) Za zahájení pokusu se považuje doba, kdy je

⁶⁾ Zákon ČNR č. 240/1991 Sb., o šlechtění a plemenitbě hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 87/1987 Sb.

Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí ČR č. 395/1992 Sb.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 82/1997 Sb.

Vyhláška Federálního ministerstva zemědělství a výživy č. 121/1987 Sb., o zabezpečení zdravotní nezávadnosti živočišných produktů.

zvíře podle podmínek stanovených projektem pokusů poprvé připraveno k použití.

(2) Pokus končí dosažením jeho cíle, nejpozději však v době stanovené projektem pokusů.

(3) Po ukončení pokusu se zvířeti věnuje péče stanovená projektem pokusů.

(4) Hospodářské zvíře je možné vrátit po ukončení pokusu do původních podmínek chovu, odpovídá-li tomu jeho stav, a to z hlediska jeho zdraví, jeho další využitelnosti a nálezové situace v souladu se zvláštním zákonem.⁷⁾

(5) Volně žijící zvíře odchycené za účelem pokusu je třeba po ukončení pokusu vrátit na místo původního výskytu, je-li to stanoveno projektem pokusů a umožňuje-li to zdravotní stav zvířete, podmínky prostředí a podmínky stanovené zákonem a zvláštními zákony.¹⁾,³⁾,⁸⁾

(6) Zvíře, které svým druhem odpovídá zvířatům zájmového chovu, může být po ukončení pokusu, je-li to stanoveno projektem pokusů a umožňuje-li to zdravotní stav zvířete, podmínky prostředí a podmínky stanovené zákonem a zvláštními zákony,³⁾,⁸⁾ předáno do zájmového chovu.

(7) Při výskytu nákazy s klinickými projevy onemocnění, případně úhynů a při laboratorním průkazu nákazy přenosné ze zvířat na jiná zvířata nebo na člověka se pokus ukončí, pokud sledování uvedených projevů není stanoveno projektem pokusů.

(8) Likvidace mrtvého zvířete není dovolena dříve, než nastane posmrtná ztuhlost.

§ 12

Projekt pokusů

(1) Projekt pokusů obsahuje tyto údaje, které se značí číslováním:

1. identifikaci uživatelského zařízení (název, sídlo, identifikační číslo),
2. číslo rozhodnutí o udělení akreditace,
3. jméno osoby odpovědné za pokus (dále jen „vedoucí pokusu“),
4. jméno osoby odpovědné za péči o zvířata v uživatelském zařízení,
5. název úkolu studie (dále jen „studie“), případně označení grantu,
6. charakteristika cílů studie s uvedením konkrétního očekávaného přínosu,
7. stručný popis pokusu ve vztahu k využití zvířat,
8. metodické postupy práce se zvířaty,

9. prohlášení navrhovatele o průkazu nezbytnosti pokusu nebo uvedení právního předpisu, který provedení pokusu ukládá, včetně zdůvodnění, proč nelze pokus na zvířeti nahradit alternativními metodami,

10. zdůvodnění volby druhu, plemene, kmene a kategorie plánovaných zvířat, s uvedením parametrů jejich kvality,
11. původ pokusných zvířat,
12. zdůvodnění počtů plánovaných zvířat,
13. způsob značení zvířat v pokusu,
14. způsob znecitlivění, případně podání bolest utišujících prostředků a opatření ke snížení bolesti, je-li s ním v pokusu uvažováno,
15. umístění zvířat během pokusu nebo u volně žijících zvířat místo pokusu,
16. časový plán jednotlivých fází pokusu na zvířatech, včetně doby jeho ukončení,
17. úroveň operačního vybavení a způsob pooperační péče v případě operačních zákroků na zvířatech, pokud jsou součástí pokusu,
18. způsob naložení se zvířaty po ukončení pokusu,
19. způsob kontroly dodržování předpisů k ochraně zvířat,
20. uvedení zdravotního rizika pro další zvířata a pro zaměstnance,
21. veterinární podmínky pokusu, jsou-li požadovány zvláštními předpisy,⁹⁾
22. zdůvodnění opakování zákroku na zvířatech,
23. údaj o úrovni podmínek správné laboratorní praxe, je-li to požadováno zvláštním předpisem.¹⁰⁾

(2) Uživatelské zařízení, které předkládá projekty pokusů na jedincích druhů volně žijících zvířat, rozšíří údaje v projektu pokusů o stanovisko orgánu ochrany přírody.¹⁾

(3) Uživatelské zařízení, které předkládá projekt pokusů k jednorázovým odběrům od hospodářských zvířat a zvířat v zájmových chovech pro získání biologického materiálu k výrobě sér, očkovacích látek, diagnostik a léků, jej rozšíří o písemnou smlouvu mezi uživatelským zařízením a vlastníkem zvířete, od kterého se v takovém případě nevyžaduje osvědčení pro chovné zařízení. Odběr biologického materiálu za těchto podmínek lze provést na témž zvířeti nejvýše dvakrát ročně.

(4) Projekt pokusů podle odstavce 3 vždy stanoví druh a množství materiálu určeného k odběru, dobu jeho odběru, jeho metodiku a způsob péče o zvíře po provedeném odběru, jakož i způsob seznámení majitele zvířete s těmito podmínkami a jejich kontrolou.

⁷⁾ § 9, 10 a 11 zákona č. 87/1987 Sb.

⁸⁾ Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁾ Vyhláška Federálního ministerstva zemědělství a výživy č. 117/1987 Sb.

Vyhláška Federálního ministerstva zemědělství a výživy č. 121/1987 Sb.

Zákon č. 79/1997 Sb., o léčivech a o změnách a doplnění některých souvisejících zákonů.

¹⁰⁾ § 13 zákona č. 79/1997 Sb.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČSR č. 10/1987 Sb., o závaznosti Československého lékopisu – čtvrtého vydání v České socialistické republice, ve znění pozdějších předpisů.

(5) Odborné komisi uživatelského zařízení předkládá návrh projektu pokusů vedoucí pokusu, který v případě schválení projektu pokusů vede protokol pokusů a potvrzuje v něm úkony stanovené projektem pokusů.

(6) Údaj o pokusu související s ochranou státního, hospodářského nebo obchodního tajemství, objevů nebo autorských práv, které řeší zvláštní zákony,¹¹⁾ není důvodem k tomu, aby nemohl být vykonáván dozor nad ochranou zvířat.

§ 13

Povolení použití zvířat pro projekt pokusů

(1) Pokud příslušný státní orgán podle § 23 odst. 1 písm. a) zákona povolí použití zvířat pro předložený projekt pokusů, uvede ve svém povolení jeho číslo s dobou platnosti. Povolení se stává nedílnou součástí projektu pokusů.

(2) Příslušný státní orgán může povolit použití zvířat i v takovém projektu pokusů, který neodpovídá podmínkám chovu a využití zvířat stanovených touto vyhláškou, je-li sledování takto změněných podmínek cílem pokusu, který je v souladu s účelem pokusu podle § 15 odst. 1 písm. a) až f) zákona.

(3) Neoznámení změny údajů v projektu pokusů týkající se změny vedoucího pokusu, změny druhu použitých zvířat, zákroku na zvířatech, manipulace se zvířaty a změny místa pokusu příslušnému státnímu orgánu se považuje za provádění pokusu bez povolení.

§ 14

Podmínky pro udělení akreditace

(1) Řízení o udělení akreditace podle § 21 odst. 3 písm. e) zákona je zahájeno podáním žádosti o udělení akreditace (dále jen „žádost“) uživatelským zařízením k ústřední komisi podle § 19 odst. 1 písm. b) zákona. Žádost se předkládá na formuláři, který vydává ústřední komise.

(2) Žádost obsahuje

- a) identifikaci uživatelského zařízení
 1. název nebo jméno žadatele,
 2. sídlo s přesnou adresou,
 3. identifikační číslo,
 4. číslo bankovního spojení,
- b) jméno statutárního zástupce, nejedná-li se o fyzickou osobu,
- c) jméno osoby pověřené zastupováním uživatelského zařízení v akreditačním řízení,
- d) hlavní zaměření činnosti uživatelského zařízení,

- e) druhy a počty chovaných zvířat a maximální možné počty zvířat,
- f) předmět a rozsah činností, na které již byla akreditace dříve vydána s evidenčním číslem tohoto rozhodnutí,
- g) souhlas s provedením akreditačního řízení a posouzením uživatelského zařízení včetně poskytnutí potřebné dokumentace posuzovateli,
- h) razítko a podpis žadatele a datum zpracování žádosti,
- i) případné další údaje uvedené v jednotném formuláři.

§ 15

Udělení akreditace

(1) Ústřední komise udělí akreditaci, splňuje-li uživatelské zařízení stanovené podmínky. Ústřední komise rozhoduje na základě posudků v písemné zprávě posuzovatelů nebo vlastního šetření.

(2) Akreditace se uděluje na dobu určitou, při prvním udělení akreditace však nejdéle na tři roky, při každém dalším udělení akreditace nejdéle na dobu pěti let.

(3) V rozhodnutí o akreditaci se uvedou identifikační údaje uživatelského zařízení a stanoví se v něm

- a) druh činnosti,
- b) druhy zvířat a jejich maximální počty,
- c) osoba odpovědná za péči o zvířata,
- d) datum schválení a doba platnosti.

(4) Ústřední komise zašle rozhodnutí o akreditaci žadateli, příslušnému státnímu orgánu a územně příslušnému orgánu dozoru nad ochranou zvířat.

§ 16

Akreditační údaje

(1) Uživatelské zařízení při akreditačním řízení posuzovateli doloží

- a) obecné údaje
 1. originál nebo ověřenou kopii dokladu o právní subjektivitě,
 2. plnou moc osoby pověřené zastupováním uživatelského zařízení v řízení,
 3. originál nebo ověřenou kopii závazného posudku orgánu Státní veterinární správy v územním, stavebním a kolaudačním řízení, je-li požadován zvláštními zákony,¹²⁾ a písemně vyjádření k činnosti uživatelského zařízení,

¹¹⁾ Např. zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 102/1971 Sb., o ochraně státního tajemství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech.

¹²⁾ Zákon č. 87/1987 Sb.

Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

4. provozní řád,
5. technologické postupy,
6. dokumentaci o charakteru objektů uživatelského zařízení,
7. organizační schéma,

b) speciální údaje

1. doklad o ustanovení osoby odpovědné za péči o zvířata a osvědčení její odborné způsobilosti podle § 17 zákona,
2. doklad o ustanovení a složení členů odborné komise a osvědčení jejich odborné způsobilosti podle § 17 zákona,
3. seznam funkčních míst, která lze podle této vyhlášky zastávat pouze s osvědčením odborné způsobilosti podle § 17 a § 18 odst. 3 písm. d) zákona, doložený jmenným seznamem zaměstnanců s výkazem, zda jim toto osvědčení bylo uděleno,
4. vzor dokumentace o chovu a využití zvířat,
5. evidence počtu zvířat za poslední tři roky, pokud není činnost zahajována uživatelským zařízením nově.

(2) Uživatelské zařízení, které žádá o akreditaci pro pokusy na volně žijících zvířatech, rozšíří akreditační údaje o stanovisko orgánu ochrany přírody.¹³⁾

(3) Při žádosti o obnovení akreditace se dále předkládají tyto dokumenty s údaji za období od rozhodnutí o udělení akreditace

- a) záznamy o počtu použitých, chovaných, nakoupených nebo dodaných zvířat s doložením jejich původu,
- b) záznamy o počtu uhynulých zvířat s uvedením důvodu úhynu,
- c) záznamy o kontrolách zdravotního stavu zvířat, včetně výsledků kontrolních laboratorních vyšetření,
- d) záznamy orgánů dozoru,
- e) všechny projekty pokusů, včetně dokumentů, které nebyly schváleny odbornou komisí uživatelského zařízení, příslušným státním orgánem nebo ústřední komisí,
- f) podklady poskytnuté pro evidenci zvířat příslušnému státnímu orgánu podle závazných pokynů ústřední komise,
- g) změny akreditačních údajů,
- h) případně další údaje na základě požadavků ústřední komise.

§ 17

Podmínky pro udělení osvědčení chovnému a dodavatelskému zařízení

(1) Posouzení chovného a dodavatelského zařízení se provádí v rozsahu uvedeném v § 14.

(2) Osvědčení pro chovné a dodavatelské zařízení

se vydává za podmínek uvedených v § 14 a § 15 odst. 1, odst. 3 písm. a), b), d).

(3) Chovné a dodavatelské zařízení předkládá údaje pro získání osvědčení podle § 16 odst. 1 písm. a) a údaje žádosti o obnovení osvědčení.

(4) Chovné a dodavatelské zařízení oznamuje ústřední komisi změnu údajů uvedených v rozhodnutí o vydání osvědčení. Ústřední komise určí, zda tato změna zakládá nutnost podat novou žádost.

(5) Osvědčení se uděluje podle § 15, neuvádí se v něm však osoba odpovědná za péči o zvířata. Ústřední komise zašle rozhodnutí o udělení osvědčení žadateli a územně příslušnému orgánu dozoru nad ochranou zvířat.

(6) Dodavatelské zařízení, které žádá o vydání osvědčení pro obchod s jedinci druhů volně žijících zvířat, rozšíří údaje o podmínky orgánu ochrany přírody a o schválení veterinárních podmínek příslušným orgánem dozoru nad ochranou zvířat.

(7) Dodavatelské zařízení dodává laboratorní zvířata akreditovaným uživatelským zařízením pouze z chovných zařízení, která mají osvědčení.

(8) Pro uživatelské zařízení, které vykonává současně činnost chovného a dodavatelského zařízení, vydá ústřední komise společně rozhodnutí o akreditaci a osvědčení.

HLAVA II

SLOŽENÍ A ČINNOST ODBORNÝCH KOMISÍ

§ 18

(1) Ke splnění povinností podle § 15, 16 a 18 zákona uživatelské zařízení ustavuje osobu odpovědnou za péči o zvířata a zřizuje nejméně na jeden kalendářní rok odbornou komisí.

(2) Odborná komise

- a) je složena nejméně ze čtyř členů, jimiž jsou vždy
 1. osoba, která řídí práci komise,
 2. osoba odpovědná za péči o zvířata,
 3. odborník s vysokoškolským vzděláním, specialista v oboru hlavní činnosti uživatelského zařízení,
 4. veterinární lékař,
- b) se vyjadřuje k předloženému projektu pokusů písemným stanoviskem s odůvodněním, které postoupí příslušnému státnímu orgánu, a současně o tomto písemně vyrozumí předkladatele; nemá-li projekt pokusů veškeré náležitosti, vrátí jej předkladateli k doplnění, přitom odpovídá za ověření všech náležitostí projektu pokusů,
- c) v souhrnných zprávách o činnosti uvádí
 1. počet projednaných a z toho doporučených

¹³⁾ § 50 odst. 3 zákona ČNR č. 114/1992 Sb.

- projektů pokusů s označením účelů uvedených v § 15 odst. 1 zákona,
2. počet projektů pokusů podle § 12 odst. 4,
 3. vyplněné statistické tabulky z přílohy č. 3,
 4. případně jiné údaje požadované ústřední komisí,
- d) odevzdá příslušnému státnímu orgánu souhrnnou zprávu za kalendářní rok nejpozději do 15. ledna roku následujícího.

(3) U osob uvedených v odstavci 2 písm. a) bodch 1, 2, 3 se vyžaduje odborná způsobilost podle § 17 zákona a u osob uvedených v odstavci 2 písm. a) bodu 4 se vyžaduje odborná způsobilost podle § 17 nebo § 26 zákona.

HLAVA III OZNAČOVÁNÍ ZVÍŘAT A ZPŮSOB VEDENÍ EVIDENCE

§ 19

Označování zvířat

(1) Zvířata v pokusech se označují způsobem, který jim způsobuje co nejmenší bolest, neomezuje je v jejich přirozených funkcích a zajišťuje jejich trvalou identifikaci způsobem, který odpovídá danému druhu, věkové kategorii zvířat a podmínkám projektu pokusů.

(2) Identifikační značka psů, koček a primátů obsahuje

- a) označení státu původu a chovu, ze kterého pocházejí; pro Českou republiku se užívá označení „CZ LA“,
- b) evidenční čísla chovu stanovená ústřední komisí pro jmenované druhy zvířat na žádost chovného nebo uživatelského zařízení,
- c) identifikační číslo daného jedince v chovu.

(3) Při použití elektronického označování zvířat vedou chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení, z nichž jedinec uvedeného druhu pochází, evidenci podle odstavce 2 písm. a) a b) a současně k ní zaznamenávají číslo čipu, jímž bylo zvíře označeno; tyto údaje jsou uvedeny i v doprovodné dokumentaci při přemísťování zvířat.

(4) U laboratorních hlodavců se vede operativní evidence, podle které se označují klece a chovné nádoby, kde je uveden druh, kmen, pohlaví, datum narození a číslo chovné skupiny.

§ 20

Evidence vedená ústřední komisí

Ústřední komise vede a po dobu nejméně pěti let uchovává ústřední evidenci

- a) u uživatelských zařízení o udělení akreditace,
- b) u chovných a dodavatelských zařízení o udělení osvědčení,
- c) o dokumentaci kontrolní činnosti,
- d) o celkovém počtu a druzích použitých zvířat,

zpracovanou na základě souhrnných zpráv příslušných státních orgánů,

- e) o projednaných odvoláních nepovolených projektů pokusů s příloženou dokumentací.

§ 21

Evidence vedená uživatelským zařízením

Uživatelské zařízení vede evidenci

- a) zootechnickou a o kontrole zdravotního stavu zvířat a péče o zvířata,
- b) o kontrole objektů a prostor, kde jsou prováděny pokusy na zvířatech,
- c) podaných souhrnných zpráv ústřední komisí, včetně tabulek podle přílohy č. 3,
- d) protokolů s údaji o průběhu pokusu včetně do držení pracovních postupů a metod stanovených projektem pokusů, zejména o ukončení pokusu, důvodu a způsobu usmrcení zvířete včetně údajů, kdo a kdy usmrcení provedl,
- e) pokusů podle § 12 odst. 4, v níž je uvedeno:
 1. číslo smlouvy s vlastníkem zvířete a datum jejího uzavření,
 2. identifikační údaje vlastníka zvířete, který smlouvu uzavřel,
 3. identifikační znaky a označení zvířete,
 4. druh a množství získaného biologického materiálu,
- f) pokusů podle § 15 odst. 1 písm. b) zákona, v níž je uvedeno:
 1. důvod neodkladnosti pokusu a jeho metodika,
 2. termín zahájení pokusu,
 3. druh a počet použitých zvířat,
- g) o způsobu označování získaných zvířat, která obsahuje údaje o zemi původu, o chovném, dodavatelském nebo uživatelském zařízení a o původu zvířat,
- h) o původu a označení psů, koček a primátů, včetně údajů o chovném, dodavatelském nebo uživatelském zařízení, ze kterého byli jedinci těchto druhů dodáni nebo do kterého byli poskytnuti, s vyznačením data přepravy či přemístění,
- i) o odborné způsobilosti zaměstnanců.

§ 22

Evidence

vedená chovným a dodavatelským zařízením

Chovné a dodavatelské zařízení vede evidenci

- a) zootechnickou a o kontrole zdravotního stavu zvířat,
- b) o kontrole objektu a prostor, kde jsou zvířata umístěná, a o hodnotách mikroklimatu zjištěných při pravidelných kontrolách nebo záznamy automatických registračních přístrojů,
- c) o dezinfekci dopravních prostředků a přepravních obalů určených k přepravě a přemísťování zvířat,
- d) o dovozu a vývozu zvířat ze zahraničí a způsobu označování nakoupených nebo prodaných zvířat,

která obsahuje údaje o zemi původu, o chovném, dodavatelském nebo uživatelském zařízení a o původu zvířat,

- e) o původu a označení psů, koček a primátů, včetně údajů o chovném, dodavatelském nebo uživatelském zařízení, ze kterého nebo do kterého byli jedinci těchto druhů dodáni, s vyznačením data přepravy či přemístění,
- f) o odborné způsobilosti zaměstnanců.

HLAVA IV

ROZSAH A ZPŮSOB ZKOUŠEK ODBORNÝCH ZNALOSTÍ NEZBYTNÝCH PRO OSVĚDČENÍ ODBORNÉ ZPŮSOBILOSTI K PRÁCI SE ZVÍŘATY

§ 23

(1) Odborná příprava k získání osvědčení odborné způsobilosti

- a) podle § 17 zákona se uskutečňuje formou kurzu pro laboranty, techniky a ošetřovatele z okruhu znalostí a rozsahu uvedených v příloze č. 4,
- b) k péči o zvířata se uskutečňuje formou kurzu z okruhu znalostí a rozsahu uvedených v příloze č. 5,

kterou zajišťují školicí pracoviště.

(2) Znalosti absolventů kurzů k získání osvědčení odborné způsobilosti

- a) podle odstavce 1 písm. a) se ověřují písemným testem a ústní zkouškou před zkušební komisí,
- b) podle odstavce 1 písm. b) se ověřují písemným testem,

v souladu se zkušebním řádem schváleným ústřední komisí.

(3) Zkušební komisi jmenuje předseda ústřední komise a tvoří ji předseda, který je členem ústřední

komise, člen, lektor ze seznamu přednášejících a člen, odborný zaměstnanec školicího pracoviště, kterým bylo uděleno osvědčení o odborné způsobilosti podle § 17 zákona.

(4) O zkoušce vyhotoví zkušební komise protokol, který je evidován a ukládá se na školicím pracovišti po dobu nejméně tří let.

(5) Nejméně jedenkrát za dva roky zajistí chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení školení a přezkoušení z odborné způsobilosti k péči o zvířata u svých laborantů, techniků a ošetřovatelů, kteří zacházejí se zvířaty.

HLAVA V

PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 24

(1) Chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení upraví podmínky stanovené touto vyhláškou a uvedené v § 9 odst. 2 až 5, v § 15 a 17 nejdéle do tří let od nabytí účinnosti této vyhlášky.

(2) Laboranti, technici a ošetřovatelé, kteří zacházejí s laboratorními zvířaty, a není pro ně vyžadováno osvědčení odborné způsobilosti podle § 17 zákona, získají nejpozději do šesti měsíců od vzniku pracovního poměru uzavřeného po dni účinnosti této vyhlášky osvědčení odborné způsobilosti k péči o zvířata.

(3) Osoby, které nemají ke své činnosti, k jejímuž výkonu je vyžadováno, osvědčení odborné způsobilosti podle § 17 zákona nebo podle § 23 vyhlášky, mohou tuto činnost vykonávat nejdéle dva roky od počátku účinnosti této vyhlášky.

§ 25

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1998.

Ministr:

Ing. Lux v. r.

SEZNAM PŘÍLOH

k vyhlášce č. 311/1997 Sb.

Příloha č. 1

Tabulka 1 Obvyklé druhy laboratorních zvířat

Tabulka 2 Sledování zdravotního stavu laboratorních zvířat

Příloha č. 2 Obecné pokyny pro chov pokusných zvířat

Tabulka 1 Teploty v prostorách pro zvířata

Tabulka 2 Doba navykání

Tabulka 3 Pokyny pro chov malých hlodavců a králíků během pokusu

Tabulka 4 Pokyny pro chov malých hlodavců mimo pokus

Tabulka 5 Pokyny pro chov králíků mimo pokus

Tabulka 6 Pokyny pro chov koček

Tabulka 7 Pokyny pro chov psů v klecích během pokusu

Tabulka 8 Pokyny pro chov psů v boxech

Tabulka 9 Pokyny pro chov primátů v klecích

Tabulka 10 Pokyny pro chov prasat v klecích

Tabulka 11 Pokyny pro chov hospodářských zvířat v boxech

Tabulka 12 Pokyny pro chov hospodářských zvířat ve stáních

Tabulka 13 Pokyny pro chov ptáků v klecích

Graf 1 Myši (chov i pokus) – podlahová plocha v závislosti na hmotnosti

Graf 2 Potkani (chov i pokus) – podlahová plocha v závislosti na hmotnosti

Graf 3 Křečci (chov i pokus) – podlahová plocha v závislosti na hmotnosti

Graf 4 Morčata (chov i pokus) – podlahová plocha v závislosti na hmotnosti

Graf 5 Králíci (chov i pokus) – podlahová plocha v závislosti na hmotnosti

Graf 6 Králíci (chov) – podlahová plocha pro jednu samici s mláďaty v závislosti na hmotnosti

Graf 7 Kočky (chov i pokus) – podlahová plocha v závislosti na hmotnosti

Graf 8 Ukazatel vztahu mezi počtem myší včetně jejich průměrné hmotnosti na jeden kus, na chovnou nádobu a její podlahovou plochu (chov i pokus)

Graf 9 Ukazatel vztahu mezi počtem potkanů na chovnou nádobu a její podlahovou plochu (chov i pokus)

Graf 10 Ukazatel vztahu mezi počtem křečků na chovnou nádobu a její podlahovou plochu (chov i pokus)

Graf 11 Ukazatel vztahu mezi počtem morčat na chovnou nádobu a její podlahovou plochu (chov i pokus)

Graf 12 Ukazatel vztahu mezi počtem králíků v kleci a její podlahovou plochu (chov i pokus)

Příloha č. 3 Vzory statistických tabulek a pokyny pro jejich vyplnění

Tabulka 1 Počet a druhy zvířat použitých v pokusech

Tabulka 2 Počet zvířat použitých v pokusech pro vybrané účely

Tabulka 3 Počet zvířat použitých v pokusech pro vybrané účely na ochranu člověka, zvířat a životního prostředí před jedovatými látkami nebo pro jiné vyhodnocení bezpečnosti

Tabulka 4 Počet zvířat použitých v pokusech ve vztahu k nemocem a poruchám

Tabulka 5 Počet zvířat použitých v pokusech vyžadovaných zákonem

Příloha č. 4 Rozsah odborných znalostí pro získání osvědčení odborné způsobilosti podle § 17 zákona**Příloha č. 5 Rozsah odborných znalostí k získání osvědčení odborné způsobilosti pro laboranty, techniky a ošetřovatele zvířat v chovných, dodavatelských a uživatelských zařízeních**

Příloha č. 1 k vyhlášce č. 311/1997 Sb.

TABULKA 1
Obvyklé druhy laboratorních zvířat

- 1) Myš laboratorní (*Mus musculus var.*)
- 2) Potkan laboratorní (*Rattus norvegicus var.*)
- 3) Morče domácí (*Cavia porcellus*)
- 4) Křeček zlatý (*Mesocricetus auratus*)
- 5) Králík domácí (*Oryctolagus cuniculus*)
- 6) Pes domácí (*Canis familiaris*)
- 7) Kočka domácí (*Felis catus*)
- 8) Křepelka obecná (*Coturnix coturnix*)
- 9) Primáti

TABULKA 2
Sledování zdravotního stavu laboratorních zvířat

Četnost vyšetření	Každé 3 měsíce		Každých 6 měsíců		
Druh zvířat	myš, potkan křeček, morče		myš, potkan, křeček morče	králík	
Věk zvířat	odstav	8 - 14 týdnů	14 týdnů a více	12 - 14 týdnů	nad 6 měsíců
Počet zvířat k vyšetření	2	4	6	2	2
Druh vyšetření - bakteriologické	+	+	-	+	+
parazitologické	+	+	-	+	+
patologickoanatomické	+	+	-	+	+
serologické	-	-	+	-	-

Příloha č. 2 k vyhlášce č. 311/1997 Sb.

Obecné pokyny pro chov pokusných zvířat

TABULKA 1

Teploty v prostorách pro zvířata

Druh nebo skupiny druhů	Rozsah teploty (ve °C)
primáti Nového světa	20 - 28
myš potkan křeček zlatý pískomil morče primáti Starého světa křepelka	20 - 24
králík kočka pes fretka drůbež holub	15 - 21
prase koza ovce skot kůň	10 - 24

Poznámka: Ve zvláštních případech, např. jde-li o umístění velmi mladých nebo bezsrstých zvířat, jsou žádoucí vyšší teploty, než je uvedeno.

TABULKA 2

Doba navykání

Druhy nebo skupiny druhů	Počet dní
myš potkan pískomil morče křeček zlatý	5 - 15
králík kočka pes	20 - 30
primáti	40 - 60

TABULKA 3
Pokyny pro chov malých hlodavců a králíků během pokusu

Druhy	Nejmenší plocha podlahy pro 1 zvíře (v cm ²)	Nejmenší výška klece (v cm)
myš	180	14
potkan	350	20
křeček zlatý	180	12
morče	600	18
králík 1 kg	1 400	30
2 kg	2 000	30
3 kg	2 500	35
4 kg	3 000	40
5 kg	3 600	40

Poznámka: “Výška klece“ znamená vertikální vzdálenost mezi dnem klece a horní vodorovnou částí víka nebo klece. Platí i v následujících tabulkách.

TABULKA 4
Pokyny pro chov malých hlodavců mimo pokus

Druhy	Nejmenší plocha podlahy pro 1 matku a vrh (v cm ²)	Nejmenší výška klece (v cm)
myš	200	14
potkan	800	20
křeček zlatý	650	12
morče	1 200	18
morče při skupinovém chovu	1000 na 1 dospělé zvíře	18

TABULKA 5
Pokyny pro chov králíků mimo pokus

Hmotnost matky (v kg)	Minimální rozměr nejdelší strany	Nejmenší plocha podlahy pro 1 matku a vrh (v m ²)	Nejmenší výška klece (v cm)	Nejmenší plocha na hnízdo (v m ²)
1	40	0,3	30	0,1
2	50	0,35	30	0,1
3	60	0,4	35	0,12
4	75	0,45	40	0,12
5	80	0,5	40	0,14

Poznámka: Nejmenší plocha podlahy na 1 matku s vrhem zahrnuje i plochu zaujatou hnízdem.

TABULKA 6
Pokyny pro chov koček

Hmotnost kočky (v kg)	Nejmenší plocha podlahy pro 1 kočku při klec. chovu (v m ²)	Nejmenší výška klece (v cm)	Nejmenší plocha podlahy pro 1 matku a vrh při klec. chovu (v m ²)	Nejmenší plocha podlahy pro 1 matku a vrh při box. chovu (v m ²)
0,5 < 1	0,2	50	-	-
1 < 3	0,3	50	0,58	2
3 < 4	0,4	50	0,58	2
4 < 5	0,6	50	0,58	2

Poznámka: Pokud je to slučitelné s pokusem, je kočkám držným v klecích poskytnuta nejméně jednou denně možnost volného pohybu. Boxy pro kočky jsou opatřeny odpočívadly a vybavením pro šplhání a broušení drápů. K výpočtu nejmenší plochy podlahy se započítávají nad sebou uspořádané plochy odpočívadel.

TABULKA 7
Pokyny pro chov psů v klecích během pokusu

Výška psa v kohoutku (v cm)	Nejmenší plocha podlahy pro 1 psa (v m ²)	Nejmenší výška klece (v cm)
30	0,75	60
40	1	80
70	1,75	140

Poznámka: Pokud je to slučitelné s pokusem, je psům poskytnuta nejméně jednou denně možnost volného pohybu. Plochy určené pro výběh jsou tak velké, aby se pes mohl volně pohybovat. U klecí určených pro chov psů nelze použít mřížové podlahy, s výjimkou pokusů, kde jsou nutné.

TABULKA 8
Pokyny pro chov psů v boxech

Hmotnost psa (v kg)	Nejmenší plocha podlahy pro 1 psa (v m ²)	Nejmenší plocha přilehlého výběhu na 1 psa (v m ²)	
		do 3 psů včetně	nad 3 psy
< 6	0,5	0,5 (1)	0,5 (1)
6 < 10	0,7	1,4 (2,1)	1,2 (1,9)
10 < 20	1,2	1,6 (2,8)	1,4 (2,6)
20 < 30	1,7	1,9 (3,6)	1,6 (3,3)
> 30	2	2 (4)	1,8 (3,8)

Poznámka: Čísla v závorkách udávají celkovou plochu na jednoho psa, tj. podlažní plochu boxu s připočtením přilehlého výběhu. Při chovu psů na mřížových podlahách je vždy k dispozici pevná plocha jako místo pro spaní. Mřížové podlahy jsou používány pouze tehdy, když to pokus vyžaduje. Dělicí stěny mezi boxy jsou utvářeny tak, aby se psi nemohli navzájem poranit.

TABULKA 9
Pokyny pro chov primátů v klecích

Hmotnost primáta (v kg)	Nejmenší plocha podlahy pro 1 nebo 2 zvířata (v m ²)	Nejmenší výška klece (v cm)
1	0,25	60
1 < 3	0,35	75
3 < 5	0,5	80
5 < 7	0,7	85
7 < 9	0,9	90
9 < 15	1,1	125
15 < 25	1,5	125

Poznámka: Klece jsou postaveny tak, aby zvířata měla vzájemný zrakový kontakt a mohla v nich stát zpříma. Jsou vybaveny vysoko umístěnými sedátko, aby primáti mohli využívat hořejší část klece. Nejmenší výška klece pro gibony a chápany se vyměřuje tak, aby se tato zvířata natažena mohla houpat na stropě, aniž by se přitom nohama dotýkala podlahy klece.

TABULKA 10
Pokyny pro chov prasat v klecích

Hmotnost prasete (v kg)	Nejmenší plocha podlahy pro 1 prase (v m ²)	Nejmenší výška klece (v cm)
5 - 15	0,35	50
15 - 25	0,55	60
25 - 40	0,8	80

Poznámka: Prasata jsou chována v klecích, jen pokud to účel pokusu vyžaduje.

TABULKA 11
Pokyny pro chov hospodářských zvířat v boxech

Druhy a hmotnost (v kg)	Nejmenší plocha podlahy (v m ²)	Nejmenší délka boxů (v m)	Nejmenší výška dělicích stěn mezi boxy (v m)	Nejmenší plocha podlahy pro 1 zvíře při skup. chovu (v m ²)	Nejmenší délka žlabu pro 1 zvíře (v m)
prasata 10 < 30	2	1,6	0,8	0,2	0,2
30 < 50	2	1,8	1	0,3	0,25
50 < 100	3	2,1	1,2	0,8	0,3
100 < 150	5	2,5	1,4	1,2	0,35
> 150	5	2,5	1,4	2,5	0,4
ovce < 70	1,4	1,8	1,2	0,7	0,35
kozy < 70	1,6	1,8	2	0,8	0,35
skot < 60	2	1,1	1	0,8	0,3
60 < 100	2,2	1,8	1	1	0,3
100 < 150	2,4	1,8	1	1,2	0,35
150 < 200	2,5	2	1,2	1,4	0,4
200 < 400	2,6	2,2	1,4	1,6	0,55
> 400	2,8	2,2	1,4	1,8	0,65
dospělí koně	13,5	4,5	1,8	-	-

TABULKA 12
Pokyny pro chov hospodářských zvířat ve stáních

Druhy a hmotnost (v kg)	Nejmenší plocha stání (v m ²)	Nejmenší délka stání (v m)	Nejmenší výška dělicích stěn mezi stáními (v m)
prasata 100 < 150	1,2	2	0,9
> 150	2,5	2,5	1,4
ovce < 70	0,1	1	0,9
kozy < 70	0,8	1	0,9
skot 60 < 100	0,6	1	0,9
100 < 150	0,9	1,4	0,9
150 < 200	1,2	1,6	1,4
200 < 350	1,8	1,8	1,4
250 < 500	2,1	1,9	1,4
> 500	2,6	2,2	1,4
dospělí koně	4	2,5	1,6

Poznámka: Stání jsou tak široká, aby v nich zvířata mohla pohodlně ležet.

TABULKA 13
Pokyny pro chov ptáků v klecích

Druhy a hmotnost (v kg)	Nejmenší plocha podlahy pro 1 ptáka (v cm ²)	Nejmenší plocha podlahy pro 2 ptáky (v cm ² /1 ptáka)	Nejmenší plocha podlahy pro 3 a více ptáků (v cm ² /1 ptáka)	Nejmenší výška klece (v cm)	Nejmenší délka krmítka pro 1 ptáka (v cm)
kur dom. 0,1 < 0,3	250	200	150	25	3
0,3 < 0,6	500	400	300	35	7
0,6 < 1,2	1 000	600	450	45	10
1,2 < 1,8	1 200	700	550	45	12
1,8 < 2,4	1 400	850	650	45	12
(kohouti) > 2,4	1 800	1 200	1 000	60	15
křepelky 0,12 - 0,14	350	250	200	15	4

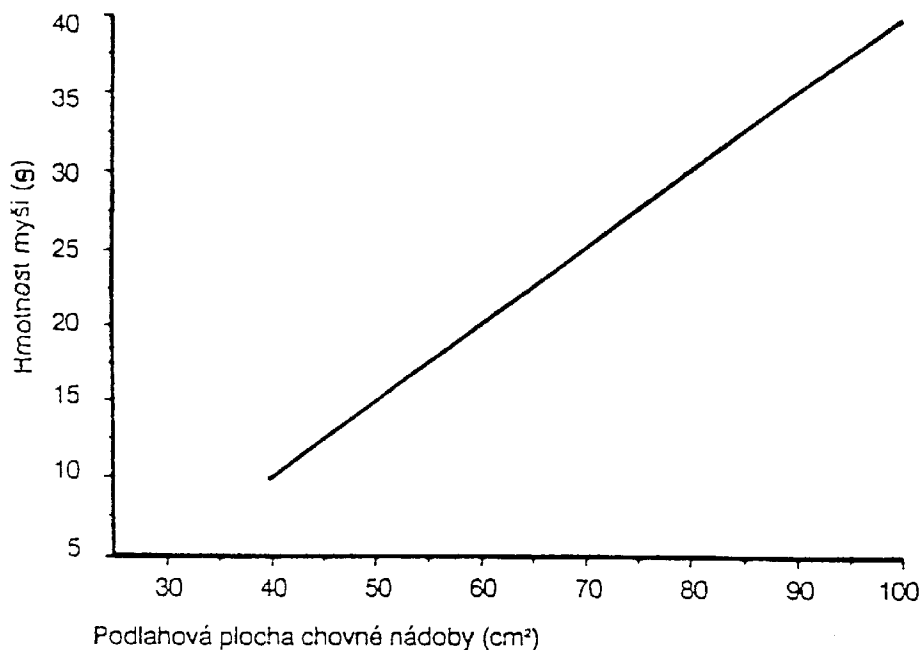
Poznámka: Plocha podlahy znamená součet všech horizontálních ploch v prostoru klece.

Velikost mřížové podlahy je u kuřat do 10 týdnů maximálně 10 x 10 mm a u kuřiček a dospělých zvířat maximálně 25 x 25 mm. Tloušťka drátu je nejméně 2 mm. Sklon dna klece je maximálně 14 % (8°). Otevřené napáječky jsou stejně dlouhé jako krmítka. Jsou-li k dispozici kapátkové napáječky, každé zvíře má přístup ke dvěma z nich. Klece jsou vybaveny hřadovacími tyčemi (bidélky) a koncipovány tak, aby zvířata v klecích pro jednotlivé umístění měla vzájemný zrakový kontakt.

GRAF 1

Myši (chov i pokus)

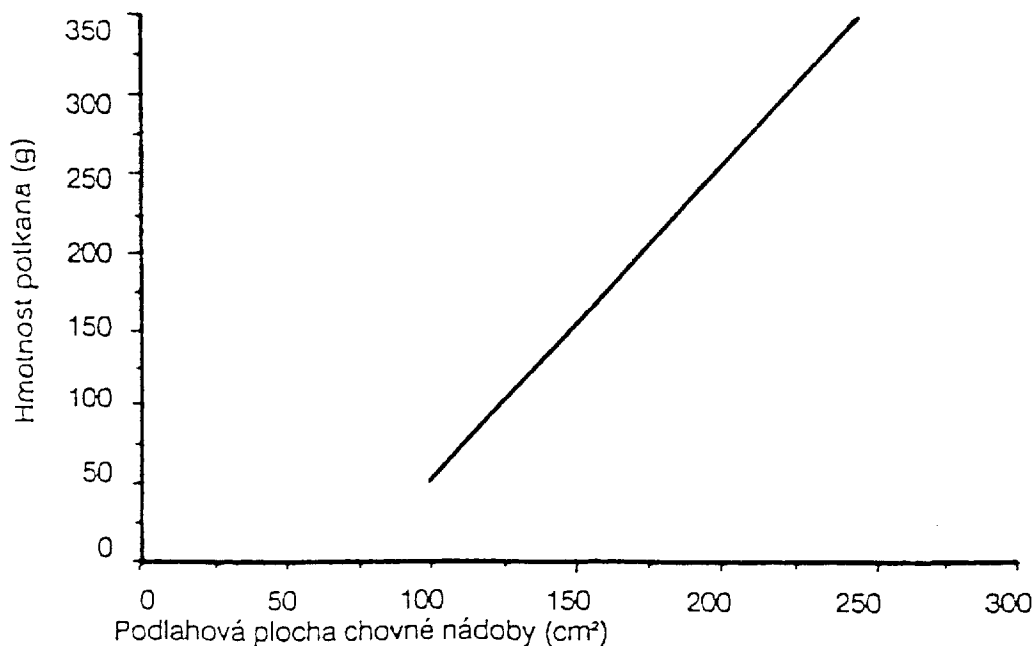
Minimální podlahová plocha chovné nádoby pro jednu myš v závislosti na její hmotnosti.

GRAF 2

Potkani (chov i pokus)

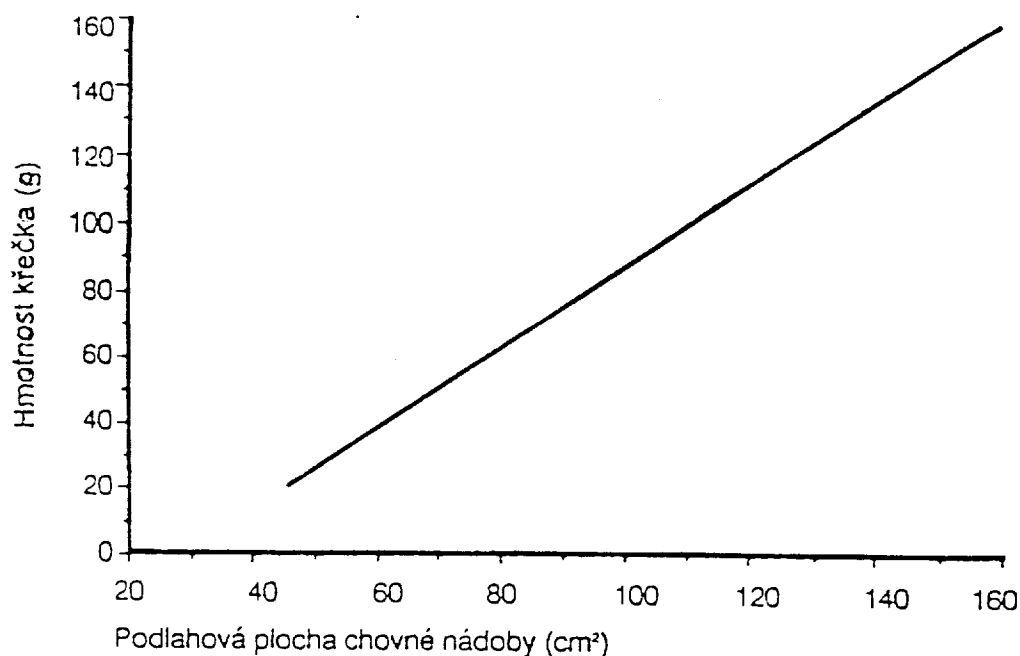
Minimální podlahová plocha chovné nádoby pro jednoho potkana v závislosti na jeho hmotnosti.

GRAF 3

Křečci (chov i pokus)

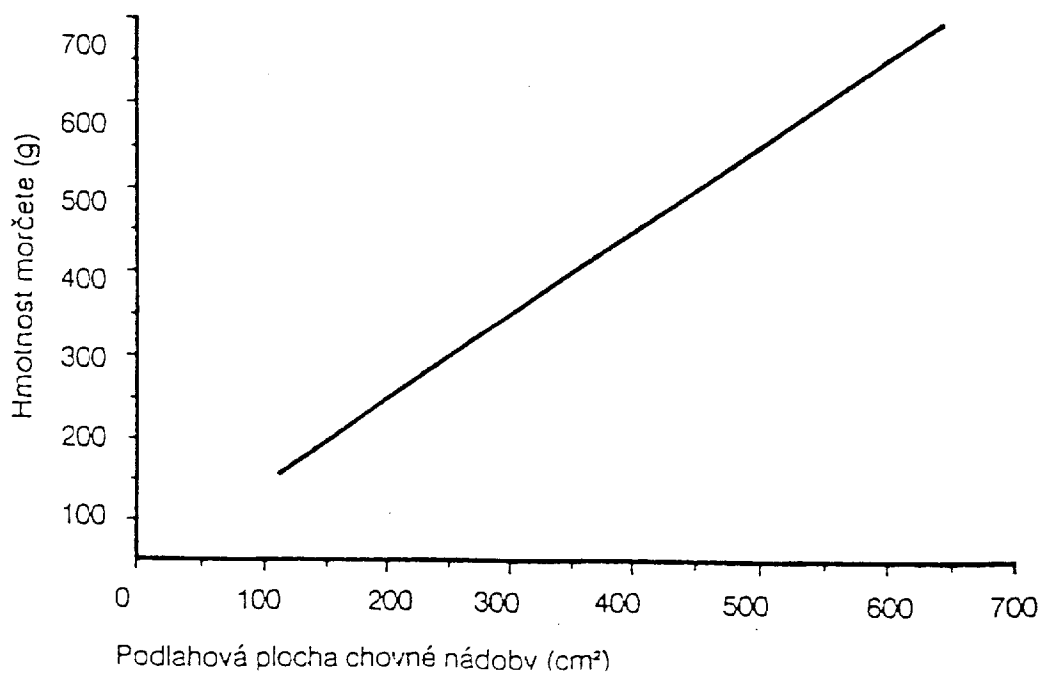
Minimální podlahová plocha chovné nádoby pro jednoho křečka v závislosti na jeho hmotnosti.

GRAF 4

Morčata (chov i pokus)

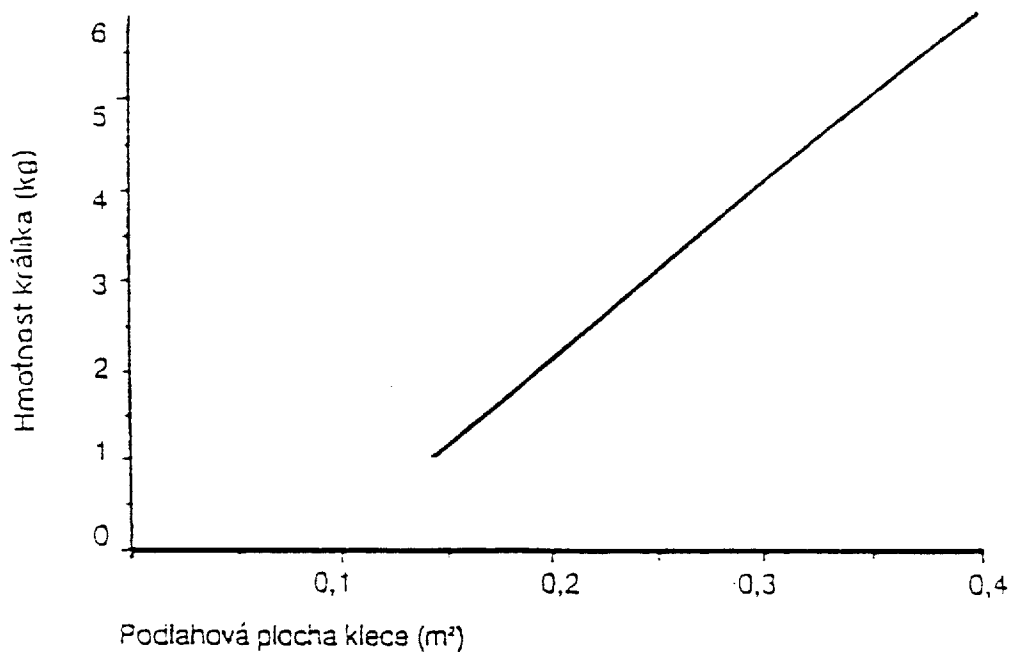
Minimální podlahová plocha chovné nádoby pro jedno morče v závislosti na jeho hmotnosti.

GRAF 5

Králíci (chov i pokus)

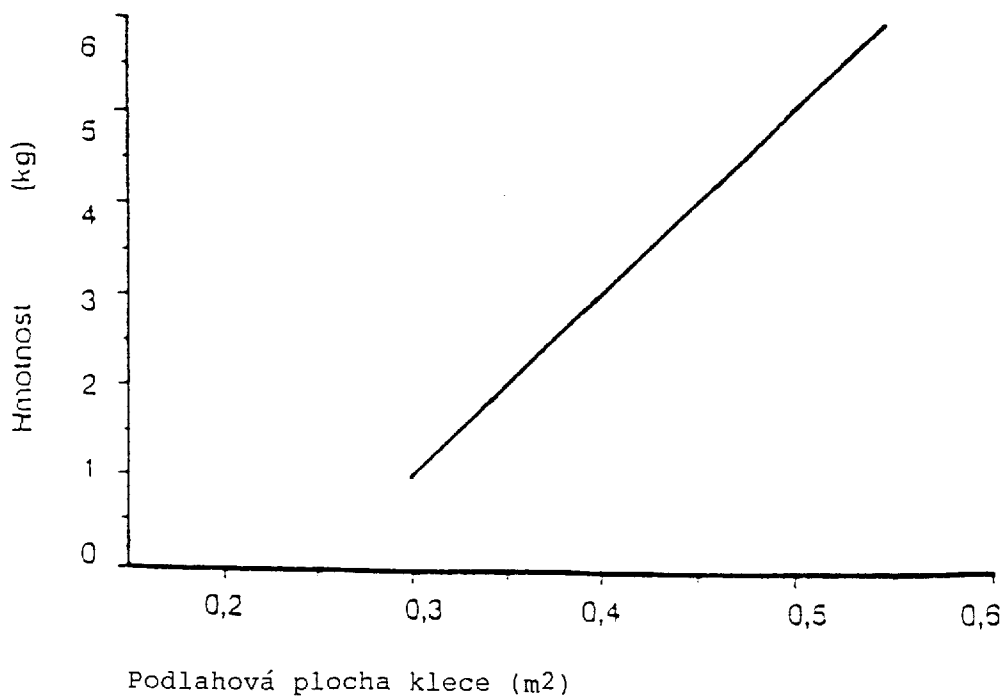
Minimální podlahová plocha klece pro jednoho králíka v závislosti na jeho hmotnosti.

GRAF 6

Králíci (chov)

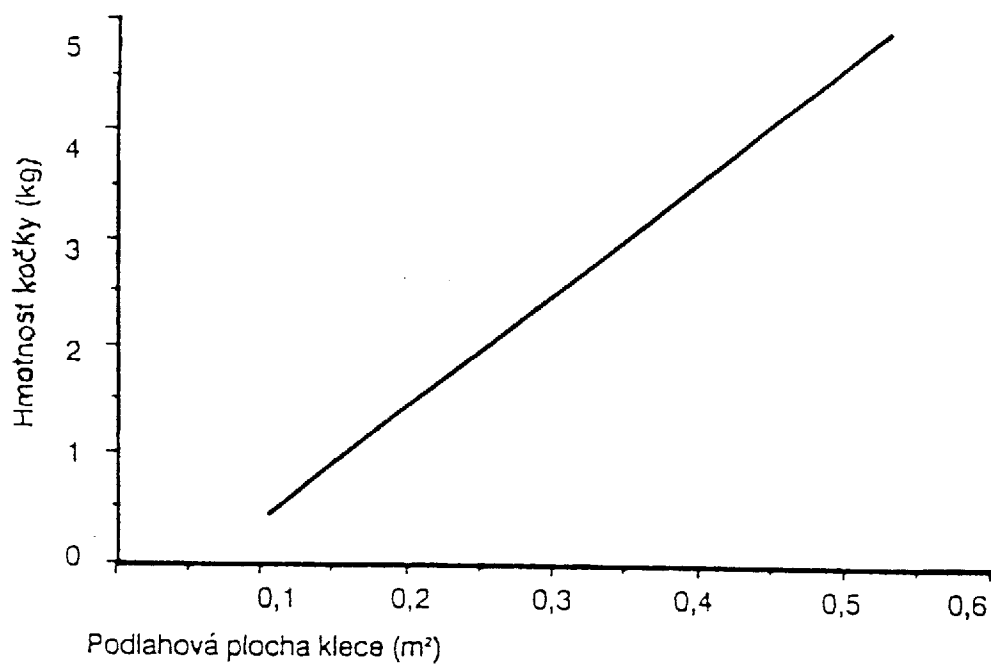
Minimální podlahová plocha klece pro jednu samici s mláďaty v závislosti na jejich hmotnosti.

GRAF 7

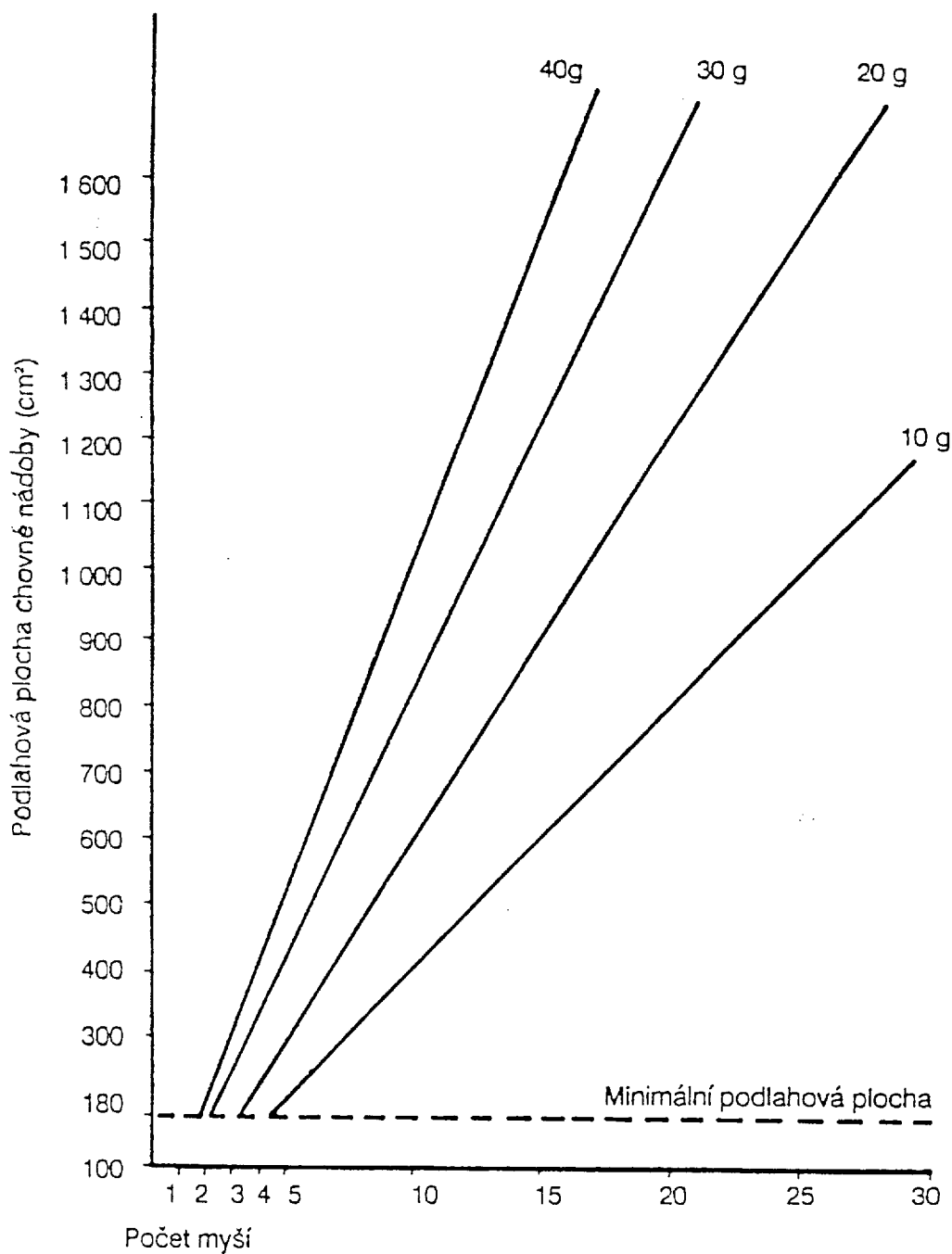
Kočky (chov i pokus)

Minimální podlahová plocha klece pro jednu kočku v závislosti na její hmotnosti.

GRAF 8

Ukazatel vztahu mezi počtem myší včetně jejich průměrné hmotnosti na jeden kus, na chovnou nádobu a její podlahovou plochu
(chov i pokus)

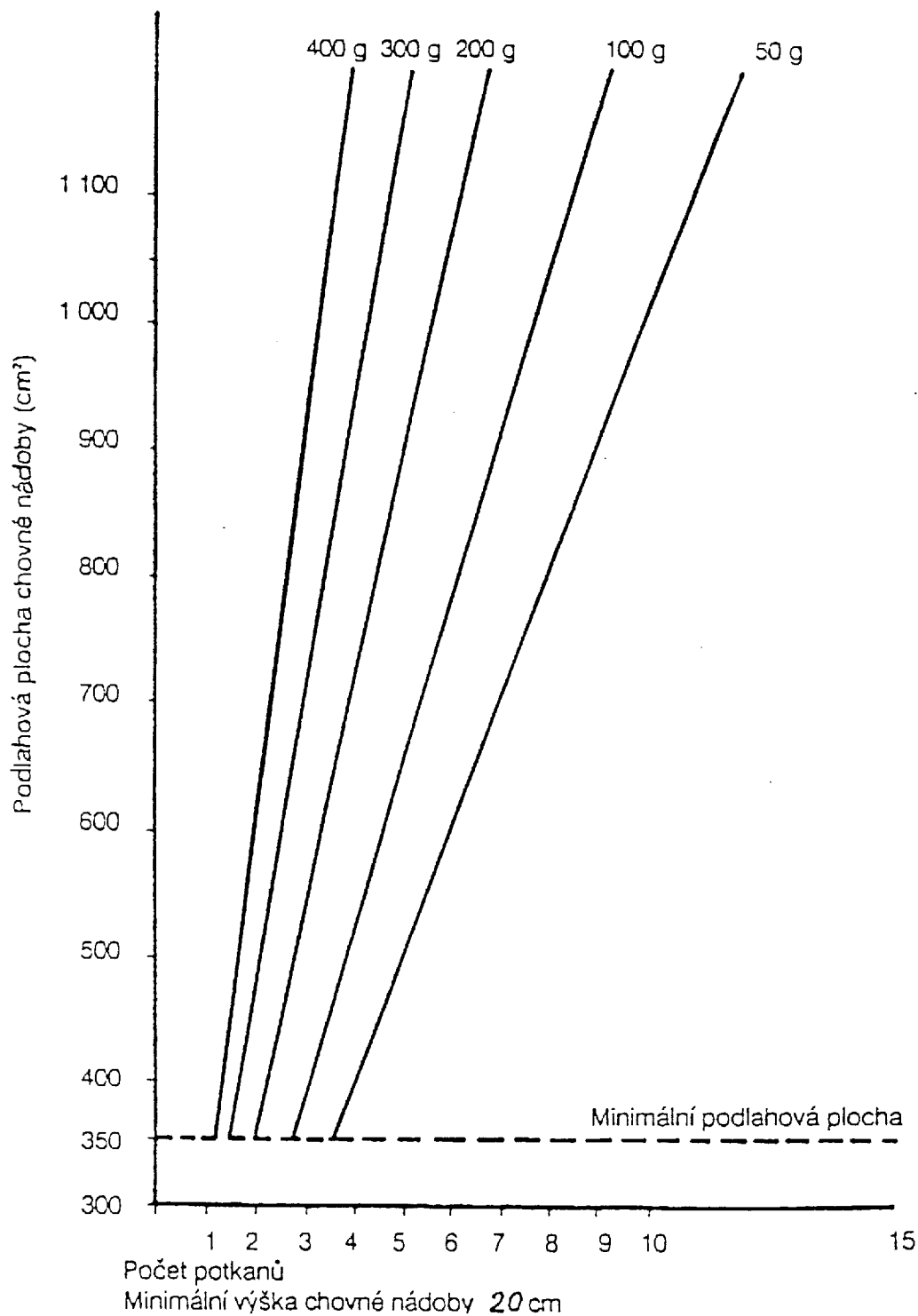
12

Minimální výška chovné nádoby : 14 cm

GRAF 9

Ukazatel vztahu mezi počtem potkanů na chovnou nádobu a její podlahovou plochu

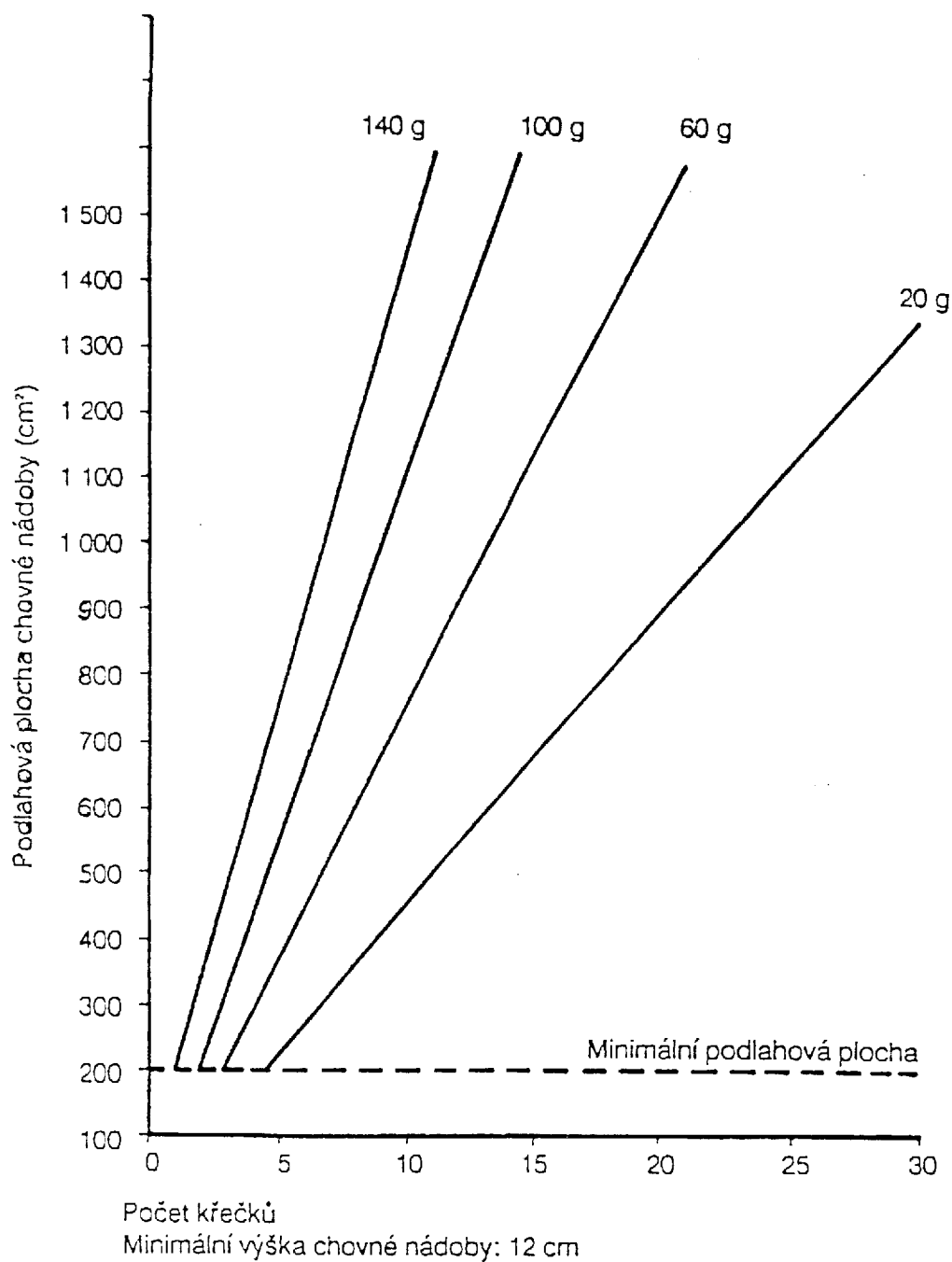
(chov i pokus)

GRAF 10

Ukazatel vztahu mezi počtem křečků na chovnou nádobu a její podlahovou plochu

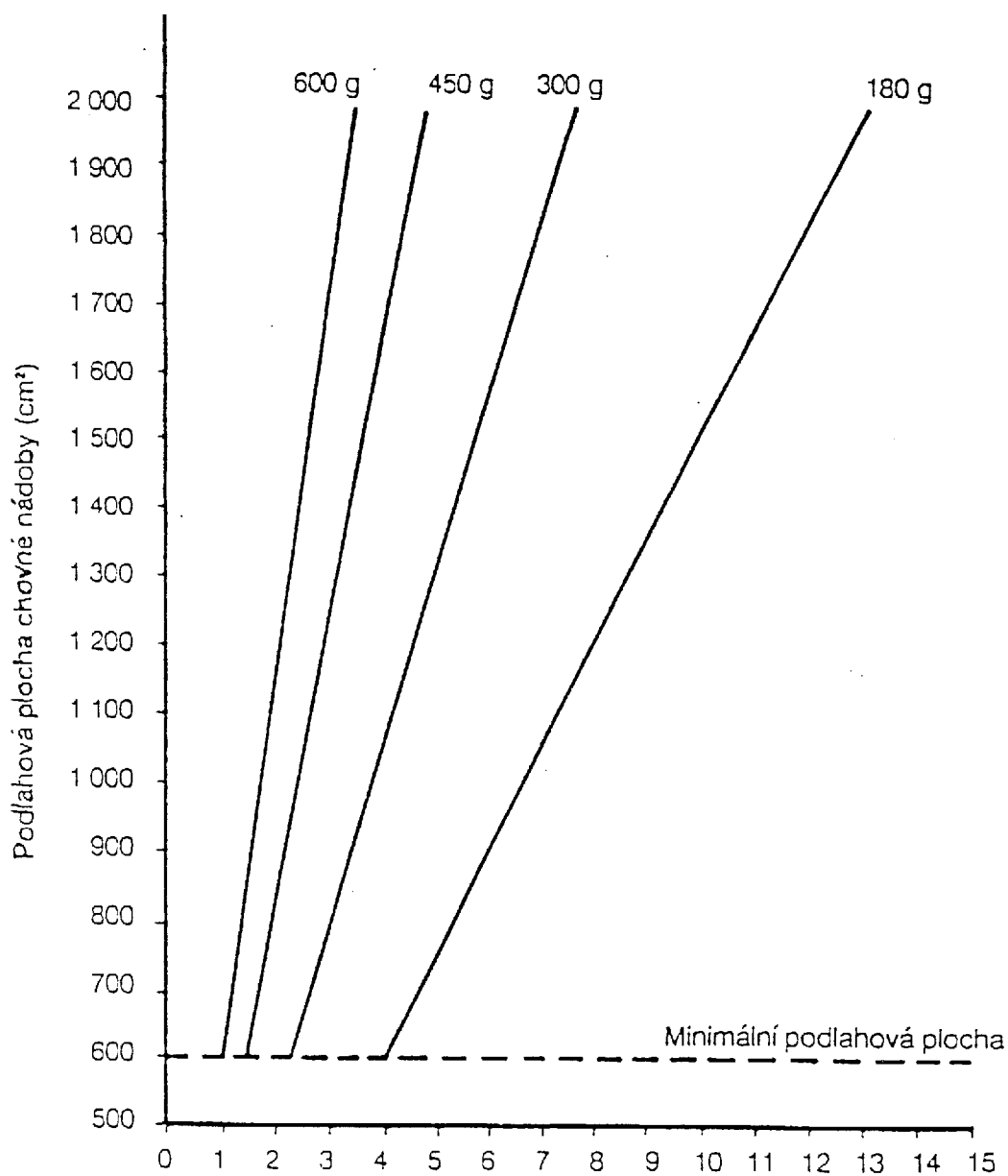
(chov i pokus)

GRAF 11

Ukazatel vztahu mezi počtem morčat na chovnou nádobu a její podlahovou plochu

(chov i pokus)

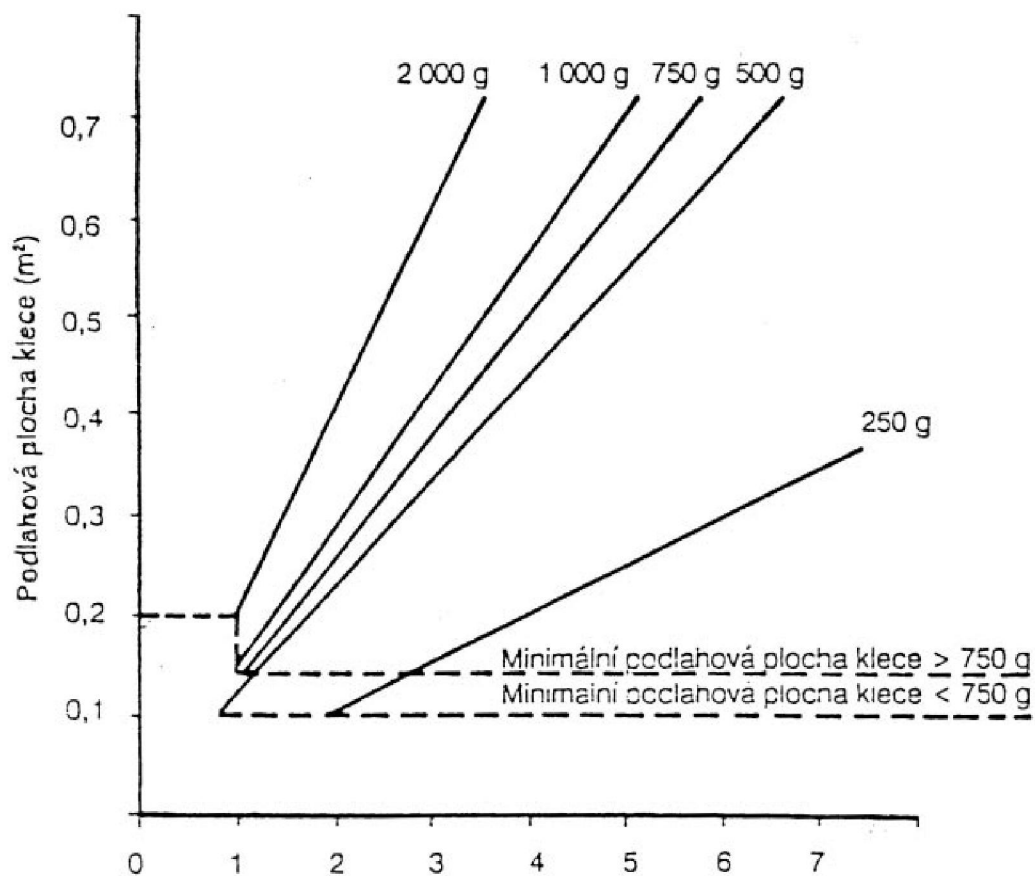

Počet morčat

Minimální výška chovné nádoby: 18 cm

GRAF 12

Ukazatel vztahu mezi počtem králíků v kleci a její podlahovou plochou
(chov i pokus)

Počet králíků

Minimální výška klece: viz. Tabulka 3

Vzory statistických tabulek a pokyny pro jejich vyplnění

Všeobecně:

Údaje jsou shromážděny za kalendářní rok.

Počítají se ta zvířata, která jsou použita v pokusu a kterým může být způsobena bolest, strach, utrpení nebo trvalé poškození. Každé zvíře se počítá v téže tabulce pouze jednou!

TABULKA 1
Počet a druhy zvířat použitých v pokusech

Taxonomické zařazení	Počet použitých zvířat
Hmyzožravci (Insectivora)	
Letouni (Chiroptera)	
Myš laboratorní (Mus musculus var.)	
Potkan laboratorní (Rattus norvegicus var.)	
Morče domácí (Cavia porcellus)	
Ostatní hlodavci (Rodentia)	
Králík domácí (Oryctolagus cuniculus)	
Lidoopi (Hominoidea)	
Opice (Cercopithecoidea, Ceboidea)	
Poloopice (Prosimii)	
Pes domácí (Canis familiaris)	
Kočka domácí (Felis catus)	
Ostatní šelmy (Carnivora)	
Koně, osli a kříženci (domácí Equidae)	
Prase domácí (Sus scrofa var.)	
Kozy a ovce (domácí druhy Capra, Ovis)	
Skot (Bos taurus)	
Jelenovití (Cervidae)	
Ostatní savci (Mammalia)	
Ptáci (Aves)	
Plazů (Reptilia)	
Obojživelníci (Amphibia)	
Ryby (Pisces)	
CELKEM	

TABULKA 2
Počet zvířat použitých v pokusech pro vybrané účely

		Z toho :		
		Celkem	Hlodavci a králci	Psi a kočky Primáti
1. Biologické studie základní povahy (včetně lékařských)				
2. Objevy, vývoj a řízení jakosti výrobků nebo léčiv pro humánní a veterinární lékařství (včetně hodnocení bezpečnosti)				
3. Diagnostika nemocí				
4. Ochrana člověka, zvířat a životního prostředí před jedy a jiná hodnocení bezpečnosti				
5. Výuka a výchova				

Poznámka: V řádku 1 pod slovem “lékařských“ je zahrnuto i veterinární lékařství.

TABULKA 3
Počet zvířat použitých v pokusech pro vybrané účely na ochranu člověka, zvířat a životního prostředí před jedovatými látkami nebo pro jiné vyhodnocení bezpečnosti

		Z toho :		
		Celkem	Hlodavci a králci	Psi a kočky Primáti
1. Látky použité nebo uvažované pro použití především v zemědělství				
2. Látky použité nebo uvažované pro použití především v průmyslu				
3. Látky použité nebo uvažované pro použití především v domácnostech				
4. Látky použité nebo uvažované pro použití především v kosmetice nebo jako toaletní zboží				
5. Látky použité nebo uvažované pro použití především jako přísady do potravin pro lidskou spotřebu				
6. Potenciálně nebo skutečně nebezpečné znečišťující látky v životním prostředí				

Poznámka: řádek 6 zahrnuje i škodlivé záření.

TABULKA 4

Počet zvířat použitých v pokusech ve vztahu k nemocem a poruchám

		Z toho :		
	Celkem	Hlodavci a králíci	Psi a kočky	Primáti
1. Nádorová onemocnění (mimo vývojových nádorových rizik)				
2. Kardiovaskulární onemocnění				
3. Nervové a duševní poruchy				
4. Ostatní onemocnění člověka a zvířat				

Poznámka: Pokud má pokus v řádcích 2 - 4 vztah k nádorovým onemocněním, je třeba použitá zvířata zařadit pod nádorová onemocnění

TABULKA 5

Počet zvířat použitých v pokusech vyžadovaných zákonem

		Z toho :		
Pokus vyžadují zákony:	Celkem	Hlodavci a králíci	Psi a kočky	Primáti
1. Smluvních stran (včetně mezinárodních závazků)				
2. Ostatních stran				
3. Smluvních i ostatních stran - <i>nevyplňovat ř. 1 a 2!</i>				

Příloha č. 4 k vyhlášce č. 311/1997 Sb.

Rozsah odborných znalostí pro získání osvědčení odborné způsobilosti podle § 17 zákona

1. Právní normy související:

- a) s ochranou a péčí o zvířata a prováděním pokusu na nich,
- b) s vedením, evidencí, statistikou, archivací a s ochranou údajů.

2. Pokusy na laboratorních zvířatech:

- a) biologie zvířat se základy anatomie a fyziologie,
- b) výživa laboratorních zvířat,
- c) genetika laboratorních zvířat,
- d) chov a zoohygiena,
- e) nemoci pokusných zvířat,
- f) experimentální výkony na laboratorních zvířatech,
- g) zacházení se zvířaty, využití zvířat v pokuse,
- h) způsoby usmrcení zvířat.

3. Pokusy na hospodářských zvířatech.

4. Pokusy na volně žijících zvířatech.

5. Biologické experimentální modely a alternativní modely.

6. Bezpečnost práce se zvířaty.

Příloha č. 5 k vyhlášce č. 311/1997 Sb.

Rozsah odborných znalostí k získání osvědčení odborné způsobilosti pro laboranty, techniky a ošetřovatele zvířat v chovných, dodavatelských a uživatelských zařízeních

- 1. Základní právní předpisy související s ochranou a péčí o zvířata a prováděním pokusů na nich.
- 2. Biologie druhů zvířat používaných v zařízení.
- 3. Péče o zvířata používaná v zařízení.
- 4. Praktická manipulace se zvířaty používanými v zařízení.
- 5. Bezpečnost práce se zvířaty.

Vydává a tiskne: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, pošt. schr. 10, 149 01 Praha 415, telefon (02) 792 70 11, fax (02) 795 26 03 – **Redakce:** Ministerstvo vnitra, Nad Štolou 3, pošt. schr. 21/SB, 170 34 Praha 7-Holešovice, telefon: (02) 37 69 71 a 37 88 77, fax (02) 37 88 77 – **Administrace:** písemné objednávky předplatného, změny adres a počtu odebíraných výtisků – MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, telefon 0627/305 161, fax: 0627/321 417. Objednávky ve Slovenské republice přijímá a titul distribuuje Magnet-Press Slovakia, s. r. o., Teslova 12, 821 02 Bratislava, tel./fax: 00421 7 525 46 28, 525 45 59. **Roční předplatné** se stanovuje za dodávku kompletního ročníku včetně rejstříku a je od předplatitelů vybíráno formou záloh ve výši oznámené ve Sbírce zákonů. Závěrečné vyúčtování se provádí po dodání kompletního ročníku na základě počtu skutečně vydaných částek (první záloha činí 2300,- Kč) – Vychází podle potřeby – **Distribuce:** celoroční předplatné i objednávky jednotlivých částek – MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, telefon: 0627/305 179, 305 153, fax: 0627/321 417. – **Drobný prodej** – Benešov: HAAGER – Potřeby školní a kancelářské, Masarykovo nám. 101; Bohumín: ŽDB, a. s., technická knihovna, Bezručova 300; Brno: GARANCE-Q, Koliště 39, Knihkupectví ČS, Kapucínské nám. 11, Knihkupectví M. Ženíška, Květinářská 1, M.C.DES, Cejl 76, SEVT, a. s., Česká 14; České Budějovice: Prospektum, Kněžská 18, SEVT, a. s., Krajinská 38; Hradec Králové: TECHNOR, Hořická 405; AUTOŠKOLA, Pospíšil Jaroslav, Velké nám. 132; Chomutov: DDD Knihkupectví-Antikvariát, Ruská 85; Jihlava: VIKOSPOL, Smetanova 2; Kadaň: Knihařství – Přibíková, J. Švermy 14; Kladno: eL VaN, Ke Stadionu 1953; Klatovy: Krameriovo knihkupectví, Klatovy 169/I.; Kolín 1: Knihkupectví U Kašků, Karlovo nám. 46; Liberec: Podještědské knihkupectví, Moskevská 28; Most: Kniha M + M, Lipová 806, Knihkupectví Růžička, Šefčíková 529/1057; Olomouc: BONUM, Ostružnická 10, Tycho, Ostružnická 3; Ostrava: LIBREX, Nádražní 14, Profesio, Hollarova 14, SEVT, a. s., Dr. Šmerala 27; Pardubice: LEJHANEK, s. r. o., Sladkovského 414, Knihkupectví Z. Petrová, Pasáž Sv. Jana a Za Pasáží; Plzeň: ADMINA, Úslavská 2, EDICUM, Vojanova 45, Technické normy, Lábkova pav. č. 5; Praha 1: ALBERTNET, Revoluční 1/655, FIŠER-KLEMENTINUM, Karlova 1, LINDE Praha, a. s., Opletalova 35, NADATUR, Hybernská 5, PROSPEKTRUM, Na Poříčí 7; Praha 2: B. Wellemínová, Ditttrichova 13; Praha 4: Abonentní tiskový servis, Zdiměřická 1446/9, PROSPEKTRUM, Nákupní centrum, Budějovická, SEVT, a. s., Jihlavská 405; Praha 5: SEVT, a. s., E. Peškové 14; Praha 6: PPP – Staňková Isabela, Verdunská 1; Praha 8: JASIPA, Zenklova 60; Praha 10: BMSS START, areál VÚ JAWA, V Korytech 20; Přerov: Knihkupectví EM-ZET, Bartošova 9; Příbram: VEMA, Korecká Blanka, Čechovská 138; Sokolov: Arbor Sokolov, a. s., Nádražní 365; Šumperk: Knihkupectví D-G, Hlavní tř. 23; Teplice: L + N knihkupectví, Kapelní 4; Trutnov: Galerie ALFA, Bulharská 58; Ústí nad Labem: 7 RX, s. r. o., Mírová 4, tel.: 047/44 249, 44 252, 44 253; Zábřeh: Knihkupectví PATKA, Žižkova 45; Zlín-Louky: INFOSERVIS, areál Telekomunikačních montáží; Zlín-Malenovice: Ing. M. Kučerk, areál HESPO; Znojmo: Knihkupectví Houdková, Divišovo nám. 12; Žatec: Prodejna U Pivovaru, Žižkovo nám. 76. **Distribuční podmínky předplatného:** jednotlivé částky jsou expedovány neprodleně po dodání z tiskárny. Objednávky nového předplatného jsou vyřizovány do 15 dnů a pravidelné dodávky jsou zahajovány od nejbližší částky po ověření úhrady předplatného nebo jeho zálohy. Částky vyšlé v době od zaevidování předplatného do jeho úhrady jsou doposílány jednorázově. Změny adres a počtu odebíraných výtisků jsou prováděny do 15 dnů. **Reklamacce:** informace na tel. čísle 0627/305 168. V písemném styku vždy uvádějte IČO (právnícká osoba), rodné číslo (fyzická osoba). **Podávání novinových zásilek** povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Jižní Morava Ředitelství v Brně č. j. P/2-4463/95 ze dne 8. 11. 1995.